

Utbildningssektionen
Bodil Båvner

En stadiindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Landsting bedömer att de förväntade vinsterna med de föreslagna regelverket inte motsvarar det ingrepp i det kommunala självstyret som de medför och yrkar därmed på att den stadiindelade timplanen istället för en tvingande reglering blir en rekommendation.

När det gäller förslagen om förändringar för enskilda ämnen vill SKL peka på vikten av att de införs i samklang med att möjligheten att rekrytera behöriga lärare stärks.

I promemorian anförs att regelverket för anpassad studiegång ska justeras i syfte att fler elever ska ges möjlighet till behörighet till gymnasieskolan. SKL menar att ytterligare regeländringar kan behövas så att studiernas förläggning kan ges på ett mer flexibelt sätt så att även elever som under en kortare eller längre period ges anpassad studiegång i ett senare skede ges möjlighet att uppnå behörighet, utan att först behöva misslyckas med studierna.

SKL erinrar även om principen att överlägga om finansieringen av förslag innan dessa presenteras i budgetpropositionen samt pekar på en ökad kostnad på 16 miljoner kronor istället för angivna 8 miljoner kronor.

SKL:s övergripande ställningstagande

Sveriges Kommuner och Landsting anser att de skäl till åtgärder som föreslås inte motsvarar det ingrepp i det kommunala självstyret som förslagen innebär. Enskilda förslag kan i sig vara lovvärda, men som helhet saknas en tydlig problembeskrivning eller konsekvensbeskrivningen som motiverar den striktare detaljstyrning som det nya regelverket skulle innebära.

De skäl som anges för en tydligare indelning av timplanerna och för att återinföra regelverket om stadier kan inte tydligt påvisas i verksamheten utan handlar istället om en riskbedömning. En väl fungerande skola med fokus på elevernas resultat kan hantera denna risk på andra sätt än ytterligare tvingande reglering.

För de huvudmän som har efterfrågat en tydligare indelning, kan dock förslaget utgöra ett stöd (särskilt som det är framtaget utifrån den praxis som tillämpas i landet). SKL

yrkar därför att den nya stadiindelade timplanen istället för en tvingande reglering blir en rekommendation så att de huvudmän som idag har en verksamhet med en mer flexibel timplan ges fortsatt möjlighet att arbeta på detta sätt. På så sätt kan även de huvudmän som har organiserat sina skolor på annat sätt slippa genomföra organisatoriska förändringar utan att det finns behov av sådana. Det gäller till exempel de huvudmän som har skolor för årskurs F-5 respektive 6-9. Genom att följa de som genomför respektive inte genomför stadiindelningen kan man dessutom på detta sätt möjliggöra utvärdering av åtgärden.

Utöver denna generella invändning anges särskilda kommentarer till vissa av de enskilda förslagen nedan.

Skälen för SKL:s ståndpunkt:

I departementspromemorian anges olika skäl för de föreslagna förändringarna.

En sådan är risken att eleverna inte får den garanterade undervisningstiden vilket medför minskade möjligheter att nå skolans mål. När Skolverket har undersökt situationen har man dock sett att undervisningstiden endast marginellt skiljde sig från det förväntade. I promemorian konstateras att försök med timpanelösa grundskolor har genomförts, och resulterade i förslag om att avskaffa timplanerna, men att förslaget inte blev verklighet. De slutsatser som presenterades i SOU 2005:101 vore relevanta för de förslag som nu läggs fram.

I den rapport från Skolverket som är en av grunderna för de föreslagna förändringarna beskrivs fokus på elevernas resultat snarare än regelverket som en brist. Inte heller beskrivs några stora brister i regelverket i denna rapport, utan det är en risk för att brister kan uppstå som är orsak till att regelförändringar förs fram. SKL anser att det är förenligt med skolans styrdokument att främst ha målen i fokus, samtidigt som kontroll för att olika delar i regelverket efterlevs. SKL anser inte att det är motiverat att genomföra förändringar där regelverket i än högre grad än idag ställs i fokus, istället för elevernas resultat.

Ett annat skäl som förs fram är risken att en elev kan få för liten total undervisningstid om man byter skola. Övergångar mellan stadier och vid skolbyten är en viktig fråga för att säkra en skolgång av hög kvalitet och relevant dokumentation för att säkra ett gott mottagande i den nya skolan är en nyckelfråga. Även här ställer sig dock SKL frågande för om det främst är regelstyrning eller målstyrning som ska vara i fokus. Den mottagande skolan ansvarar för att eleven når målen och ges möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. För den mottagande skolan är det därför elevens kunskapsnivå som är det mest relevanta måttet och som ska avgöra elevens fortsatta undervisningssituation. Åtgärderna bör därmed bli i stort sett de samma oavsett

tidigare undervisningstid, beroende på elevens aktuella kunskapsnivå. Det betyder inte att dokumentationen och elevens historia är mindre viktig, men det betyder att det föreslagna regelverket inte behövs för att ge eleverna det stöd som de behöver.

Ett allt striktare regelverk försvårar dock för skolans huvudmän att ta sitt ansvar för elevernas resultat eftersom manöverutrymmet blir allt mindre och det därmed blir svårare att styra utifrån lokala behov och förutsättningar. I en sådan situation är det av yttersta vikt att ytterligare inskränkningar i det lokala självstyret görs när det finns en tydlig problembild som visar på generella problem som behöver åtgärdas genom generella insatser samt en konsekvensbeskrivning som visar hur åtgärden möter de problem som visas. I detta fall anser SKL att denna tydlighet inte föreligger. SKL yrkar därför att förändringarna kommer att bli riktmärken istället för en tvingande reglering.

Mer tid för matematik, teknik och språkval

Regeringen föreslår att antalet timmar i matematik ska utökas med 105 timmar medan motsvarande sänkning ska göras av tiden för elevens val. Regeringen föreslår att tiden för teknik sätts till 200 timmar och att 48 timmar avsätts för språkval i det föreslagna mellanstadiet.

SKL:s ställningstagande

Sveriges Kommuner och Landsting anser att det kan finnas skäl till de föreslagna undervisningstiderna i matematik, språkval och teknik, som en av olika åtgärder för att förbättra de fallande skolresultaten. SKL har därför i sig inget att erinra när det gäller dessa förändringar för tiden i timplanen.

SKL ställer sig dock frågande till tidplanen för en sådan reform. Utökad tid för matematik har nyligen genomförts och på många håll är behörigheten redan idag för låg. En ytterligare utökad timplan kommer därför att betyda att fler av undervisningstimmarerna i matematik inledningsvis kommer att ske med obehöriga lärare. Samma resonemang gäller för den tid som föreslås avsättas för språkval och teknik. För både teknik och moderna språk är det på många håll svårt att anställa behöriga lärare, vilket kommer att betyda att undervisningen istället kommer att ske med obehöriga lärare. Det rimmar illa med den fokus på lärarbehörighet som både den nuvarande och den tidigare regeringen har haft. Det finns dessutom i sig ingen tydlig korrelation mellan antal timmar i ett ämne och kunskapsutvecklingen, utan befintliga forskning visar att det framför allt handlar om lärarnas kompetens och

undervisningens utformning som påverkar elevernas lärande. SKL anser därmed att en utbyggnad av timplanen för dessa ämnen bör införas när antalet behöriga lärare har ökat. Såväl SKLs medlemmar som regeringen har en rad åtgärder på gång för att möta detta behov.

SKL menar även att reformer i så stor utsträckning som möjligt bör genomföras så att de går att utvärdera. En utökad tid för matematik, samt övriga föreslagna ändringar, skulle därmed kunna genomföras för vissa huvudmän genom en pilot, som kan följas och utvärderas för att sedan skalas upp med de följdändringar som behöver göras. Ett sådant strukturerat pilotförsök skulle ge värdefull kunskap för skolans fortsatta utveckling.

Förändringar för anpassad studiegång

Regeringen föreslår att regelverket för anpassad studiegång justeras så att det framgår att åtgärden ska utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.

SKL:s ställningstagande

SKL delar regeringens bedömning att det är av yttersta vikt att så många elever som möjligt når behörighet till gymnasieskolan. SKL tillstyrker därmed justeringen i regelverket, men vill förtydliga att ytterligare regeländringar kan behövas för att uppnå syftet med att få fler elever att uppnå behörighet till gymnasieskolan.

Det kan behövas större flexibilitet för hur undervisning kan förläggas över tid som medför att elever som behöver möjligheten till ett mindre pensum i undervisningstid eller antal ämnen genom anpassad studiegång ska kunna få den resterade undervisningen vid annan tid, som kan beslutas genom åtgärdsprogram. Idag krävs i vissa fall att eleven först ska misslyckas för att sådana åtgärder ska kunna genomföras. Som andra inslag i åtgärdsprogrammen ska anpassad studiegång utvärderas under studietiden, men för vissa elever kan en anpassad studiegång behövas under längre tid, vilket i sin tur ställer krav på ett flexibelt regelverk. Även om tiden för undervisning behöver begränsas under en kortare eller längre period bör eleven få möjligheter till undervisning vid ett senare skede och på så sätt ges möjlighet att uppnå gymnasiebehörighet.

Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Regeringen anger att de föreslagna förändringarna i timplanerna inte bör föranleda ökade kostnader för kommunerna. Dock bedöms förslaget att moderna språk ska ges betyg i årskurs 6 medföra ökande kostnader om 8 miljoner kronor på årsbasis.

SKL:s ställningstagande

Regeringen har i underlaget beräknat en arbetstid om 20 minuter per betyg. Detta beräknas till 4 miljoner kronor per termin, 8 miljoner kronor på årsbasis. Förutsatt att eleven deltar och får betyg i språk båda terminerna i årskurs sex är kostnaden dock 8 miljoner kronor per termin, 16 miljoner på årsbasis.

SKL vill dessutom erinra om principen om att överlägga om finansieringen innan denna presenteras i budgetpropositionen.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande

Särskilt yttrande lämnades av Liberalerna, bilaga 1.

SÄRSKILT YTTRANDE

Beredningen för xx
2016-11-18

Särskilt yttrande från Liberalerna, Styrelsen 2016-11-18

Stadieindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor

Liberalerna tillstyrker förslaget om stadieindelad timplan då det underlättar för huvudmännen att garantera att eleverna får den undervisningstid de har rätt till och bidrar till en mer likvärdig skola. Det underlättar dessutom för enskilda elever om de vill byta skola.

Liberalerna